

14.10.2022

Eduskunta
sivistysvaliokunta

Asia: VNS 5/2022 vp Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Opetusalan ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua tasa-arvopoliittisesta selonteosta.

Varhaiskasvatus, opetus ja koulutus vahvistavat sukupuolten tasa-arvoa on kannatettava tavoitella. Kynnys osallistua kasvatukseen ja koulutukseen on pidettävä matalana kaikille.

Toimiva oppimisen tuki pienentää oppimiseroa ja lisää tasa-arvoa

Selonteossa nostetaan esiin tyttöjen ja poikien ero koulumenestyksessä. Mm. PISA-tutkimusten mukaan Suomessa tyttöjen ja poikien osaamiserot etenkin lukutaidossa ovat kasvaneet hälyttävästi. Sukupuolten välinen ero on suurin juuri lukutaidossa, kun verrataan muihin maihin. Lukutaidon merkitys on huomattava, se luo pohjan kaikelle oppimiselle. Pojat ylikorostuvat heikosti osaavissa. Tässä on alueellisia eroja, eli ero on suurin haja-asutusalueilla ja pienissä taajamissa; puolet pienempi suurissa kaupungeissa.

Suomalaisten poikien ja tyttöjen väliset osaamiserot on tasoitettava. Myös maahanmuuttajataustaisten perheiden tytöillä oltava mahdollisuus kouluttautua niin pitkälle kuin haluavat ja sellaisille aloille, joista itse ovat kiinnostuneet. Maahanmuuttajaperheiden lapsilla, erityisesti tytöillä on heikko koulutustaso. Tutkimusten mukaan maahanmuuttajataustaisten äitien koulutustasolla on suuri merkitys lasten menestymiseen. Kun maahanmuuttajaperheen äiti kouluttautuu ja työllistyy, on hyvin todennäköistä, että hänen lapsensakin kouluttautuvat. Maahanmuuttajaäitien kotouttaminen on tehotonta ja tämä puolestaan haittaa juuri tyttöjen mahdollisuuksia kouluttautua. Tämä näkökulma on unohdettu selonteossa kokonaan.

Selonteossa on unohdettu oppimisen tuen merkitys oppimiserojen pienentämisessä ja tasa-arvon lisäämisessä. Oppimiserojen kasvu selittyy Suomessa ennen kaikkea heikosti menestyvien oppilaiden osuuden nopealla kasvulla. Tämän muuttaminen edellyttää opetuksen vähimmäismäärien kasvattamista sekä oppimisen tuen huomattavaa vahvistamista. Samoin tulee vahvistaa maahanmuuttajien koulutusta, etenkin valmistavaa opetusta sekä suomi toisena kielenä -opetusta. Vaikka oppimisen tuen vahvistaminen tehdään kaikkia koskien, kohdentuu se erityisesti pojille, joita heikoimmin menestyvistä oppilaista on vahva enemmistö.

14.10.2022

Opettajankoulutus edistää tasa-arvoa

Selonteossa todetaan, ettei kouluissa ja oppilaitoksissa tasa-arvon edistämiseen liittyvät velvoitteet ole toteutuneet riittävästi. OAJ pitää tärkeänä, että opettajilla on riittävä tasa-arvo-osaaminen, ja että opettajankoulutuksessa huolehditaan siitä, että opettajaksi valmistuvalla on työelämään siirtyessään riittävät tiedot ja taidot sukupuoli- ja tasa-arvotietoisien opetuksen tarjoamiseksi ja opetussuunnitelman perusteiden asettamien tasa-arvon edistämistä koskevien vaatimusten toteuttamiseksi.

Pelkän opettajien peruskoulutuksen kehittäminen ei kuitenkaan ole riittävän nopea toimi opettajien osaamisen vahvistamiseksi. Myös työssä olevien opettajien sukupuoli- ja tasa-arvotietoisuusosaaminen on varmistettava tarjoamalla heille mahdollisuus työajalla tätä koskevaan täydennyskoulutukseen.

OAJ pitää tärkeänä, että kaiken opettajankoulutuksen on oltava tutkimukseen perustuvaa. Siksi myös sukupuolitietoisuuteen liittyvän tutkimuksen rahoitus on turvattava.

Raskaus- ja perhevapaasyrjintä

Selonteossa on nostettu esiin raskaus- ja perhevapaa syrjintä. Määräaikaisissa palvelussuhteissa työskentelevien työsuhdeturvaa raskaus- ja perhevapaa-tilanteissa tulisi vahvistaa. Määräaikaisuudet eivät saa vaikuttaa negatiivisesti naisten urakehitykseen. Raskaus ei saa olla peruste määräaikaisuudelle tai työ- tai virkasuhteen jatkumattomuudelle. Määräaikaisuudelle tulee aina olla perusteltu syy.

Tasa-arvovaltuutettu on suositellut, että palvelussuhdelainsäädäntöön lisätään kiello jättää määräaikainen palvelussuhde uusimatta raskauden tai perhevapaan perusteella sekä kiello rajoittaa se kestämään vain äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan alkuun. OAJ kannattaa tätä ja kummeksuu, miksi selonteossa ei ole otettu tähän kantaa.

Oikeusturvaa tulee kehittää

Nykyinen kasvatuksen ja koulutuksen oikeusturvajärjestelmä ja sen resurssit ovat hajanaiset. Suomessa on useita eri tahoja, jotka käsittelevät oikaisuja, valituksia ja kanteluita sekä lisäksi erillinen lapsiasiainvaltuutettu. Esimerkiksi kiusaamisia koskevien valitusten käsittelyajat ovat pitkiä ja prosessi byrokraattinen. Sukupuolisensitiiviset asiat ovat monesti juuri niitä, joiden vuoksi lapsia ja nuoria kiusataan koulussa.

14.10.2022

Valiokunnan on esitettävä, että perusopetukseen ja toiselle asteelle säädetään aluehallintovirastolle oma-aloitteinen puuttumisoikeus sen epäillessä, ettei koulutusta järjestetä lainsäädännön mukaisesti sekä toimivat puuttumiskeinot. Sivistysvaliokunta on aiemminkin ottanut asiaan kantaa (mm. SivL 3/2019 ja SivM 1/2022) edellyttäen, että aluehallintovirastolle säädettäisi mahdollisuus valvoa oma-aloitteisesti kaikkea opetustoimen lakien mukaista toimintaa ja sillä on tähän työhön riittävät resurssit.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Ira Hietanen-Tanskanen
lakimies